

Terugkeerscenario

Scenario bij maatschappelijke onrust rond de terugkeer van een zedendelinquent

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Achtergrond bij het terugkeerscenario	3
1.2	Doelgroep	4
1.3	Uitgangspunten	4
1.4	Gebruik van het terugkeerscenario	5
1.5	Leeswijzer	6
2	Scenariogroep	7
2.1	Betrokken organisaties	7
2.2	De casemanager	10
3	Start van het Terugkeerscenario	11
3.1	Schema Terugkeerscenario	11
3.2	Toelichting bij het schema Terugkeerscenario	12
3.2.1	Proces voorafgaand aan de terugkeer	12
3.2.2	Start van het scenario bij onrust	14
4	Terugkeerscenario traject voorlichting	15
4.1	Voorlichting voorafgaand aan de terugkeer	15
4.2	Voorlichting nadat maatschappelijke onrust is ontstaan	15
4.3	Privacy	17
5	Terugkeerscenario traject hulpverlening	18
5.1	Hulpverleningsaanbod slachtoffer voorafgaand aan de terugkeer	18
5.2	Hulpverleningsaanbod terugkerende zedendelinquent	18
5.3	Hulpverleningsaanbod na ontstaan maatschappelijke onrust	18
5.4	Hulpverleningsaanbod betrokken professionals	19
6	Terugkeerscenario traject huisvesting	20
6.1	Verlof en huisvesting tijdens detentie	20
6.2	Huisvesting en vrijkomen binnen een justitieel kader	20
6.3	Huisvesting en vrijkomen zonder een justitieel kader	21
6.4	Maatschappelijke onrust en verhuizing	21
	Woord van dank	23
Bijlage	Tijdsplan bij het terugkeerscenario (apart bestand)	

1 Inleiding

Voor u ligt het *Terugkeerscenario*. Een scenario bij maatschappelijke onrust rond de terugkeer van een zedendelinquent. Dit scenario onderscheidt zich van de in diverse regio's bestaande scenario's voor het moment dat onrust ontstaat wanneer een zedenzaak aan het licht komt. Het strafrechtelijk onderzoek neemt in die gevallen een veel belangrijker rol in dan in het terugkeerscenario – waar van een gelijktijdig strafrechtelijk onderzoek meestal geen sprake zal zijn. Binnen het terugkeerscenario is met name het snel samen handelen van belang en het goed plannen van voorlichting en de mogelijke hulpverleningsbehoefte.

Het voorliggende terugkeerscenario gaat niet direct over het voorkomen van maatschappelijke onrust, maar biedt een scenario voor samenwerking vanaf het moment dat de onrust ontstaat.

1.1 Achtergrond bij het terugkeerscenario

De terugkeer van zedendelinquenten in de maatschappij gaat niet altijd geruisloos. Ook in de toekomst zal dat niet het geval zijn. Waar onrust *voorkómen* kan worden, verdient dit alle aandacht. Het Openbaar Ministerie speelt daarbij een rol in de informatievoorziening richting slachtoffer, politie en mogelijk het lokaal bestuur. Het Openbaar Ministerie speelt voorafgaand aan de terugkeer tevens een rol bij de inschatting van de kans op maatschappelijke onrust. Maar ook reclassering, de inrichting waar de delinquent zijn straf heeft doorgebracht en de opvang rond de delinquent kunnen een belangrijke rol vervullen bij het voorkomen van onrust.

Op het moment dat er onrust *ontstaat* rond een teruggekeerde zedendelinquent, kan men nog slechts pogen deze onrust te beperken. Daarmee wordt geen oordeel uitgesproken over de onrust zelf. Een zedendelict is ingrijpend en kan ook na veel tijd nog hevige emoties veroorzaken. De onrust beperken is dan ook geen eenvoudige opgave. Het is van belang zo snel mogelijk alle partijen die daarbij een rol kunnen spelen te mobiliseren. Goede samenwerking aan de hand van een vooraf geëfend scenario kan de onrust wel degelijk kanaliseren en beperken.

Men moet zich daarbij realiseren dat elk geval een uniek geval is. Samen naar oplossingen zoeken en soms creatief zijn, zijn er dus onlosmakelijk mee verbonden. Daarbij is het een voorwaarde dat elke organisatie opereert binnen de grenzen van de haar toebedeelde bevoegdheden en taken en binnen haar deskundigheidsterrein blijft. Dit scenario biedt daarvoor richtlijnen.

De afgelopen jaren kenden verschillende gemeenten vormen van eigenrichting, gericht tegen zedendelinquenten¹. De onrust kan ontstaan omdat bekend is dat iemand in het verleden een zedendelict heeft gepleegd en nu weer terug is in de maatschappij. Grote onrust rond een teruggekeerde pedoseksueel die binnen korte tijd wederom een afschuwelijk misdrijf pleegde,

¹ *Seksueel misbruik van kinderen*, Ministerie van Justitie, februari 2001, p.24. *Panorama* 11, maart 1999, p.34 e.v.

heeft er mede toe geleid dat het Openbaar Ministerie sinds enkele jaren de taak op zich heeft genomen om informatie te verstrekken rond terugkerende zedendelinquenten².

De informatieverstrekking gebeurt enerzijds richting de slachtoffers die hebben aangegeven dit te wensen. Het slachtoffer is daardoor voorbereid op een mogelijke confrontatie met de dader. Slachtoffers krijgen te horen vanaf welke datum hun dader met verlof mag en op welke datum de definitieve invrijheidstelling zal zijn. Zij krijgen niet te horen waar de terugkerende delinquent zich zal vestigen.³ Daarnaast informeert het Openbaar Ministerie de politie en eventueel het lokaal bestuur indien zij inschat dat er maatschappelijke onrust rond de terugkeer van een delinquent zal ontstaan⁴.

Doordat het onderwerp *terugkeer zedendelinquenten* inmiddels duidelijk op de agenda's van de diverse betrokkenen was gekomen⁵, heeft het Informatiepunt Lokale Veiligheid (ILV) op 21 juni 2001 het congres *Terugkeer Zedendelinquenten* georganiseerd. Deze bijeenkomst in Madurodam is mede aanleiding tot het ontwikkelen van dit terugkeerscenario. Het terugkeerscenario is mogelijk gemaakt door een bijdrage van de ministeries van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

1.2 Doelgroep

De brochure is geschreven voor alle instanties die een rol kunnen hebben binnen het hier behandelde scenario. Het betreft politie, justitie, gemeenten, GGD'en, instellingen voor (geestelijke) gezondheidszorg (jeugd- en volwassenenzorg), maatschappelijk werk, slachtofferhulp, reclassering, gehandicaptenzorg, onderwijs, opbouwwerk, woningbouwverenigingen.

1.3 Uitgangspunten

Aan het terugkeerscenario liggen een aantal uitgangspunten ten grondslag.⁶ Het betreft vooral praktische uitgangspunten die de werkwijze voor alle betrokkenen inzichtelijk moeten maken. Dit draagt bij aan een effectieve en bevredigende aanpak.

² *Informatieverstrekking door het OM inzake terugkerende zedendelinquenten*, mevrouw mr. Y.A. van der Meer, p.19 in: Congresbundel bij de congresmiddag *Terugkeer Zedendelinquenten* van het ILV, 21 juni 2001.

³ De proefstart die met het informeren van slachtoffers is gemaakt in januari 2001, is in de zomer van 2002 geëvalueerd. Uit de evaluatie is gebleken dat de informatieverstrekking richting slachtoffers verbetering behoeft.

⁴ Zie de *Aanwijzing formulier risicoprofiel en executie-indicator*, Bijlage 4, van het Parket Generaal, 2002.

⁵ Zie bijvoorbeeld ook de notitie van de commissie Zomerdijk, die in het najaar van 1999 door het Nederlands Genootschap van Burgemeesters naar de minister van Justitie is gezonden.

⁶ Deze uitgangspunten zijn mede gebaseerd op het *Scenario Zedenzaken en maatschappelijke onrust* van de GG&GD Amsterdam (1997:6-7)

1 Samenwerking en afstemming moet

Intersectorale en multidisciplinaire samenwerking is noodzakelijk voor een adequate en effectieve aanpak. De samenwerking geschiedt met behoud van eigen verantwoordelijkheid voor uitvoering, functie en taakstelling. Professionals tonen onderling respect voor elkaars rol en deskundigheid. Men moet zich ervan bewust zijn dat het samenwerken met een scenario tijd kost. Het levert echter een kwaliteitsverbetering van de bestaande werkzaamheden op wanneer een stappenplan gevolgd wordt waarin een ieder zicht heeft op de taken van zichzelf en van anderen.

2 Bewaak eigen rol en deskundigheid

Men beperkt zich tot de eigen rol en deskundigheid en de uitvoering van taken geschiedt binnen de geldende kaders. Dit betekent dat men geen extra taken of taken van andere sectoren overneemt.

3 Stel voldoende opvang en hulpverlening beschikbaar

Adequate en effectieve opvang en hulp is nodig voor zowel de slachtoffers, plegers en andere betrokkenen deel uitmakend van het systeem waarbinnen sprake is van seksueel misbruik. Zorg ook opvang voor de leden van de scenariogroep. De emotionele druk is groot.

4 Stel een casemanager aan

Het terugkeerscenario is gebaseerd op de instelling van een onafhankelijk en onpartijdig casemanager. Deze coördineert en stimuleert de uitgezette hulpverlenings- en voorlichtingslijnen.

5 Geef openheid van zaken

Openheid van zaken en adequate voorlichting op het juiste moment is uitgangspunt vanwege het voorkomen van maatschappelijke onrust of het tegengaan van escalatie. De voorlichting geschiedt in begrijpelijke taal zodat de boodschap volledig en duidelijk overkomt bij de doelgroep. Indien er een strafrechtelijk onderzoek loopt dat samenhangt met (de oorzaak van) de onrust, dan bepaalt het openbaar ministerie wat wel en wat niet naar buiten kan worden gebracht in het licht van het onderzoek.

1.4 Gebruik van het terugkeerscenario

Het terugkeerscenario kan in de praktijk worden toegepast indien maatschappelijke onrust is ontstaan of dreigt te ontstaan bij de terugkeer van een zedendelinquent. Het scenario is niet te beschouwen als een strak keurslijf. Lokaal moeten bepaalde keuzes gemaakt worden. Deze keuzemomenten zijn in het scenario wel voorgeschreven. Het verdient aanbeveling het scenario een keer in zijn geheel door te spreken met de instanties die er in de praktijk eventueel mee te maken kunnen krijgen. Mocht u daadwerkelijk met maatschappelijke onrust rond een de terugkeer van een zedendelinquent te maken krijgen, dan is adequaat handelen vereist. Verwarring en discussie over wie bij welke stappen betrokken moet zijn, is dan zeer ongewenst en te voorkomen met een ‘generale’. Hopelijk biedt het scenario dat er nu ligt voor alle betrokkenen een werkbaar en effectief instrument bij het omgaan met maatschappelijke onrust rond de terugkeer van zedendelinquenten.

Het is belangrijk dat het scenario door de scenariogroep wordt geëvalueerd nadat het is gebruikt. Dit gebeurt al snel nadat het scenario heeft gewerkt. Dit is de laatste bijeenkomst van de scenariogroep na het opstarten van het scenario.

1.5 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk zijn de rollen van de bij een scenario betrokken organisaties beschreven. Daarbij krijgt de casemanager apart aandacht. In hoofdstuk 3 volgt een schema met toelichting over de start van het terugkeerscenario en hetgeen eraan voorafgaat. Het terugkeerscenario bestaat uit drie trajecten die in de praktijk door elkaar heen zullen lopen. Het gaat om de trajecten *voorlichting* (hoofdstuk 4), *hulpverlening* (hoofdstuk 5) en *huisvesting* (hoofdstuk 6). In Bijlage I staan de drie trajecten naast elkaar, afgezet tegen de tijd.

2 Scenariogroep

Het terugkeerscenario gaat uit van een scenariogroep die bij maatschappelijke onrust door de driehoek wordt ingesteld (hoofdstuk drie behandelt dit besluitvormingsproces). In paragraaf 2.1 geven we aan welke rol de betrokken organisaties binnen een terugkeerscenario op zich kunnen nemen. Bevoegdheden en expertise zijn daarvoor de ingrediënten. De organisaties handelen mede vanuit de uitgangspunten uit het inleidende hoofdstuk bij deze brochure. Het betreft uitgangspunten over *samenwerking*, *rolbewaking*, *werken met een casemanager* en *openheid*. In paragraaf 2.2 volgt een profielschets van de casemanager.

2.1 Betrokken organisaties

Hieronder volgen de taken en bevoegdheden van de organisaties die bijna als vanzelfsprekend een rol hebben binnen een terugkeerscenario. Dit kan door direct plaats te hebben in de scenariogroep, maar in sommige gevallen ook meer indirect door afstemming via de casemanager.

Naast de hier genoemde partijen, kan het zijn dat andere instanties worden betrokken in een terugkeerscenario. Een sportvereniging of religieuze instelling kan bijvoorbeeld een belangrijke functie vervullen in de directe omgeving van de dader of binnen de buurt waar de onrust speelt. Het is aan te raden hen dan te betrekken bij een scenario voor het beperken van maatschappelijke onrust. Dit hoeft niet direct via vertegenwoordiging in de scenariogroep, maar kan ook lopen via de casemanager.

Gemeente

Binnen de (deel)gemeente zijn twee sectoren die een rol kunnen spelen in een terugkeerscenario. Het betreft de sectoren *Welzijn* en *Openbare Orde*. Dit betekent dat de bestuurlijk verantwoordelijke naast de burgemeester de portefeuillehouder Welzijn zal zijn. (De GGD behandelen we apart.)

De gemeente is betrokken bij de beslissing tot de start van het terugkeerscenario – formeel via de burgemeester in de lokale driehoek. De gemeente draait uiteraard mee in de scenariogroep. De expertise van een Meldpunt Overlast kan van waarde zijn bij het voorkomen of beperken van onrust. Met name in grote gemeenten zal een dergelijk meldpunt bestaan.

Politie⁷

De politie is via de driehoek betrokken bij de beslissing over de start van een terugkeerscenario. De politie neemt tevens plaats in de scenariogroep. De vertegenwoordiger in de scenariogroep stemt goed af met de betreffende wijkagent. De wijkagent kan een belangrijke functie vervullen binnen een terugkeerscenario. De wijkagent kan waardevolle informatie verschaffen over de opbouw van een buurt. Het is van belang dat de wijkagent is voorbereid op de manier waarop hij of zij moet reageren op vragen uit een buurt.

⁷ Zie voor achtergrondinformatie het onderzoek van de Inspectie OOV: *De politieke en justitiële zedentaak; stand van zaken*, Den Haag, april 2003, www.ioov.nl.

De politie grijpt onder verantwoordelijkheid van de burgemeester in wanneer de openbare orde verstoord dreigt te worden. De politie heeft oog voor de veiligheid van zowel de buurt als de teruggekeerde delinquent. Wanneer er sprake lijkt te zijn van strafbare feiten, opereert de politie bij de opsporing daarvan uiteraard onder verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie.

Openbaar Ministerie (OM)⁸

Het OM is verantwoordelijk voor het informeren van het slachtoffer over de datum waarop de verlofregeling van de dader ingaat en de datum waarop de dader vrijkomt. Tevens adviseert zij de inrichting waar de dader zijn straf uitzit over het verlenen van verlof. Zij maakt daarbij een inschatting van het risico op maatschappelijke onrust. Indien wordt ingeschat dat er een risico op maatschappelijke onrust bestaat, dan informeert het OM daarover de politie en het lokaal bestuur. Het OM is via de lokale driehoek betrokken bij de beslissing over de start van een terugkeerscenario. Het OM kan ook deel uitmaken van de scenariogroep.

De inhoudelijke betrokkenheid van het OM binnen het scenario is afhankelijk van de behoefte die daarvoor bestaat. Het kan zijn dat het OM aanwezig is bij een voorlichtingsbijeenkomst. Op basis van haar gezag kan het OM ook een bemiddelende rol spelen in bepaalde situaties. Het OM heeft zowel richting slachtoffer(s) als richting dader een rol. Het OM is verantwoordelijk voor de executie van een straf en de terugkeer in de maatschappij. Daarnaast informeert zij het slachtoffer.

Uiteraard heeft het OM een taak op het moment dat er strafbare feiten plaatsvinden of dat daar een verdenking van is.

Bureau Slachtofferhulp (BSH)

De algemene taak van Bureau Slachtofferhulp is het begeleiden van slachtoffers van misdrijven en verkeersongevallen. Taken worden aangegeven vanuit landelijke organisatie Slachtofferhulp Nederland. De regionale kantoren kleuren deze taakopdracht verder in aan de hand van afspraken met samenwerkingspartners, alsmede samenwerkingsverbanden huiselijk en seksueel geweld.

Slachtoffers van geweldsdelicten, seksueel en huiselijk geweld vormen vaak een aparte doelgroep. Vanuit Slachtofferhulp Nederland worden een specifieke methodiek en deskundigheidsbevordering programma aangeboden.

De ondersteuning en begeleiding bestaat uit:

- Emotionele ondersteuning (een luisterend oor als eerste opvang);
- Informatie over en verwijzing naar vervolghulpverlening;
- Informatie, advies en begeleiding inzake aangifte, schadevergoeding, juridische vragen en verwijzing naar bureau Rechtshulp of gespecialiseerde advocaten.

In het kader van het scenario omvangrijke zedenzaken en de terugkeer van een zedendelinquent kan BSH individuele slachtoffers of groepen belanghebbenden begeleiden en ondersteunen bij voorkomende onrust en angstgevoelens – bijvoorbeeld naar aanleiding van

⁸ Zie voor achtergrondinformatie het onderzoek van de Inspectie OOV: *De politieke en justitiële zedentaak; stand van zaken*, Den Haag, april 2003, www.ioov.nl.

de informatie van het OM richting slachtoffer. Bij groepswork kan gedacht worden aan slachtoffers die door een en dezelfde pleger zijn misbruikt of aan de ouders van seksueel misbruikte kinderen. Voorts kan het bureau praktische en juridische informatie bieden bij vragen voortvloeiende uit de terugkeer van een zedendelinquent.

Algemeen maatschappelijk werk (AMW)

Het AMW is een gemeentelijk gefinancierde voorziening voor vragen en problemen op het gebied van welzijn en gezondheid van burgers. Het AMW biedt kortdurende begeleiding en hulpverlening bij psychosociale problemen aan volwassenen. (Jongeren tot 18 jaar kunnen terecht bij de bureaus jeugdzorg en het jeugd welzijnswerk.)

In het kader van een scenario terugkeer van een zedendelinquent is het de taak van het AMW om psychosociale hulp te bieden aan slachtoffers die als gevolg van de terugkeer geconfronteerd worden met angstgevoelens en gevoel van onveiligheid. Afhankelijk van de behoefte kan het AMW groepswork opstarten, b.v. een themagroep slachtoffers van zedendelicten (eventueel in samenwerking met een regionaal FIOMBureau). Bij ernstige problematiek volgt verwijzing naar ambulante geestelijke gezondheidszorg.

Gemeentelijke Gezondheids en Geneeskundige Dienst (GGD of GG&GD)

De taken en bevoegdheden van de GGD'en zijn vastgelegd in de Wet op de collectieve volksgezondheid en preventie (Wcvp). De algemene taken van een GGD bestaan uit:

- Basisgezondheidsdienst;
- Jeugdgezondheid;
- Bevordering volksgezondheid (preventie).

Specifieke taken ten aanzien van hulpverlening na seksueel/huiselijk geweld heeft de GGD niet. Het is mogelijk dat de GGD een gedelegeerde regietaak vervult (v.b. Project Geweld in het gezin, Haarlem) of een coördinerende rol vervult bij een regionaal samenwerkingsverband of dat de ondersteuningsfunctie is ondergebracht bij de GGD.

Reclassering

Indien er een justitieel kader is, kan een reclasseringswerker een rol spelen bij de terugkeer van een zedendelinquent en zijn reïntegratie in de maatschappij. Bij onrust zal de reclasseringswerker – indien de zedendelinquent een reclasseringswerker heeft – deelnemen in de scenariogroep.

Op het moment dat er onrust ontstaat, kan de reclasseringswerker de zedendelinquent begeleiden en de nodige opvang organiseren. Een reclasseringswerker kan tijdens een voorlichtingsbijeenkomst eventueel toelichting geven over de begeleiding van zedendelinquenten. Bij het mogelijke zoeken naar nieuwe woonruimte begeleidt de reclasseringswerker zijn cliënt.

Woningcorporaties

De woningcorporaties kunnen een faciliterende rol spelen indien de teruggekeerde delinquent in geval van maatschappelijke onrust met spoed wil verhuizen.

2.2 De casemanager

In elke regio bepaalt de driehoek welke organisatie de casemanager zal leveren indien er een scenario wordt opgestart. De betrokkenen moeten van tevoren inschatten hoe groot het tijdsbeslag voor de organisatie die de casemanager levert, zal zijn. De vraag is daarbij vooral hoe vaak een scenariogroep zal moeten draaien. Wanneer zich een situatie van maatschappelijke onrust van enige omvang voordoet, zal de casemanager gedurende enkele weken weinig tijd hebben voor andere werkzaamheden. Voor de overige betrokkenen in de scenariogroep zal dat minder het geval zijn.

In sommige regio's fungeert iemand vanuit de gemeente als casemanager, elders bijvoorbeeld een GGD-er, maar je kunt ook denken aan extern inhuren van een casemanager. Belangrijk is het profiel waaraan een casemanager dient te voldoen om zijn of haar taak goed uit te kunnen oefenen. Denk daarbij aan:

- een duidelijk mandaat vanuit de betrokken organisaties;
- oog hebben voor de rollen van de betrokken organisaties;
- kennis van het veld (expertise met de dynamiek rond seksueel geweld is van belang);
- onder druk met gezag kunnen opereren;
- kunnen verplaatsen in de betrokkenheid van slachtoffers en omwonenden;
- tijdens de voorlichtingsbijeenkomst de objectieve positie van casemanager kunnen bewaren.

Het kunnen beperken van de onrust staat of valt met de eerste voorlichtingsbijeenkomst. Mensen moeten de ruimte krijgen hun verhaal te doen en voorla ook het gevoel krijgen dat er naar hen *geluisterd* wordt. Emoties spelen daarbij onomstotelijk een rol. Tegelijkertijd dient de casemanager de afstand te bewaren die zijn of haar rol met zich meebrengt. De casemanager moet ervoor waken niet zelf de rol van hulpverlener op zich te nemen tijdens de voorlichtingsbijeenkomst.

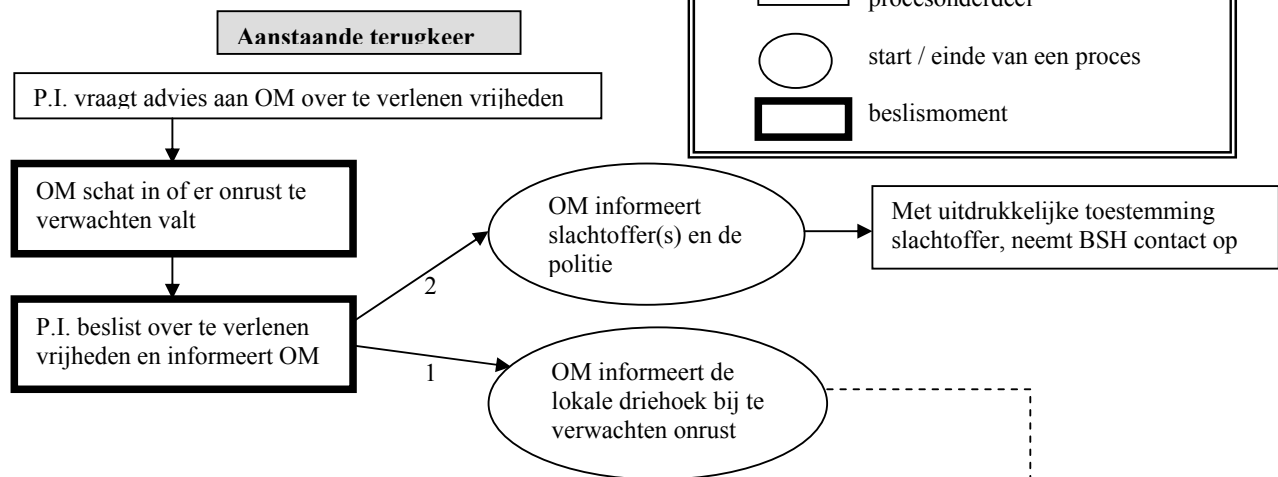
Communicatie binnen de scenariogroep is essentieel om een goed scenario te kunnen draaien. De casemanager is daarvoor verantwoordelijk. Hij of zij moet daarom vanuit een heldere planning (een goed draaiboek) handelen. Daarbij is het zaak om de nodige flexibiliteit te hebben.

3 Start van het Terugkeerscenario⁹

3.1 Schema Terugkeerscenario

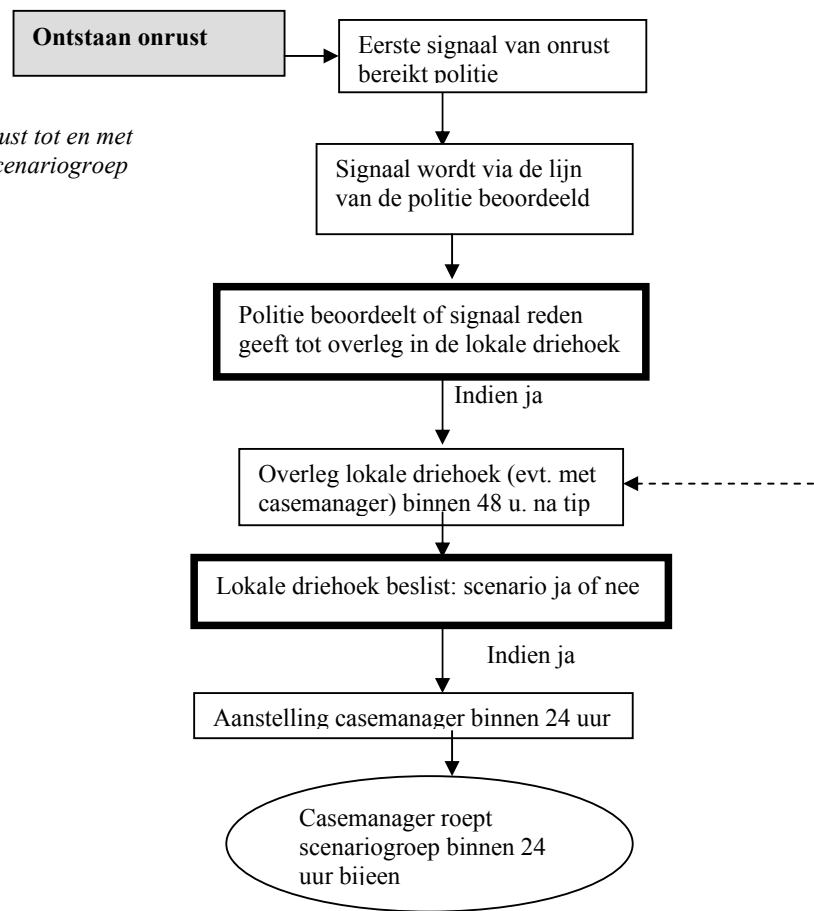
Fase 1

Vorbereiding terugkeermoment

Fase 2

Ontstaan onrust tot en met aanstelling scenariogroep

⁹ Dit schema betreft een voorstel en moet niet gezien worden als een blauwdruk. Lokaal dienen de verantwoordelijke en uitvoerende personen bij elk procesonderdeel te worden ingevuld.

3.2 Toelichting bij het schema Terugkeerscenario

3.2.1 Proces voorafgaand aan de terugkeer

Executie-indicator

Het Openbaar Ministerie voegt bij de voorgeleiding van een zedendelinquent, een executie-indicator. Daarin geeft de Openbaar Ministerie onder meer aan:

- door de Penitentiaire Inrichting (P.I.) naar advies te willen worden gevraagd over te verlenen vrijheden in de executiefase;
- of maatschappelijke onrust te verwachten is bij terugkeer.

Vonnis of arrest

De uitspraak van de rechter of het hof kan de voorwaarde bevatten dat de zedendelinquent slechts in aanmerking komt voor een verlofregeling indien hij dan niet zal verblijven in de buurt van het slachtoffer. Voor het voorkomen van onrust is dit wenselijk. Met name voor jeugdige zedendelinquenten die thuiswonend zijn, is dit lastig. De mogelijkheid van het verbinden van voorwaarden is nu nog slechts mogelijk voor straffen van minder 3 jaar. Dit wordt eventueel verruimd.

Na het onherroepelijk worden van de uitspraak van de rechter of het hof

Het Openbaar Ministerie stuurt een brief naar slachtoffer(s) van de veroordeelde zedendelinquent met het aanbod per ommegaande aan te geven of slachtoffer(s) geïnformeerd wil(len) worden over de stand van zaken rond de uitvoering van de straf van de delinquent. Indien een slachtoffer op dit aanbod ingaat, zal deze ter zijner tijd een brief ontvangen met daarin de datum waarop de verlofregeling van de delinquent ingaat en de einddatum van de straf van de delinquent.

Het verdient aanbeveling in de brief aan het slachtoffer expliciet te vragen of het slachtoffer, indien het op de hoogte gehouden wil worden, nadrukkelijk toestemming verleent aan het openbaar ministerie om Bureau Slachtofferhulp (BSH) te informeren over de informatie die richting slachtoffer gaat¹⁰. BSH kan dan – zonder privacy regels te overtreden – actief het slachtoffer met een hulpaanbod benaderen op het moment dat het slachtoffer bericht krijgt over verlopen e.d. BSH kan het slachtoffer helpen. Goed voorbereid zijn op een mogelijke confrontatie kan de eventuele confrontatie minder moeilijk maken. Door de lijn die BSH reeds heeft gelegd, weet het slachtoffer BSH wellicht makkelijker te vinden indien er een hulpbehoefte ontstaat. Daarnaast kan een meer actieve betrokkenheid van BSH maatschappelijke onrust (geïnitieerd door het slachtoffer) voorkomen.

Executiefase: enkele weken vóór te verlenen vrijheden

De penitentiaire inrichting vraagt het Openbaar Ministerie om advies over te verlenen vrijheden als gevolg van de ingevulde executie-indicator. Om *maatschappelijke onrust* te voorkomen, kan het Openbaar Ministerie bij een verzoek om advies over te verlenen vrijheden de volgende inspanningen leveren:

¹⁰ In Bijlagen 5 en 6 bij de *Aanwijzing formulier risicoprofiel en executie-indicator* van het College van procureurs-generaal (2002I), is deze vraag niet opgenomen. Het staat arrondissementsparketten vrij deze vraag wel te stellen.

- kijken of op de ‘handleiding plaatsen executie-indicator’ is aangegeven dat er maatschappelijke onrust te verwachten is;
- contact leggen met de politie waar de buurt van huisvesting van de delinquent is gelegen (zijn er verontrustende signalen?).

Het Openbaar Ministerie krijgt van de P.I. gelijktijdig met het adviesverzoek het adres waar de delinquent zich tijdens zijn verlof wil vestigen. Het Openbaar Ministerie controleert vervolgens of slachtoffer(s) in de nabije omgeving wonen. Via dwang en drang kan de delinquent worden bewogen zich *niet* te vestigen in de buurt van slachtoffer(s).¹¹

In elk arrondissement zal een duidelijke lijn moeten worden gestandaardiseerd inzake voornoemde acties – in elk geval moet helder zijn of men de inspanning wil leveren of niet. Daarnaast moet duidelijk zijn *welke* officier deze inspanningen zal leveren en hoe de informatie georganiseerd is. Het betreft kleine inspanningen die een bijdrage kunnen leveren aan het voorkomen van onrust.

Indien de P.I. uiteindelijk besluit dat een zedendelinquent via de verlofregeling (tijdelijk) terugkeert, dan brengt de P.I. het Openbaar Ministerie van deze beslissing op de hoogte.¹² Het Openbaar Ministerie bepaalt vervolgens of anderen van de terugkeer op de hoogte worden gebracht. In eerste instantie betreft dit het slachtoffer. Indien het slachtoffer heeft aangegeven geïnformeerd te willen worden, dan zorgt het OM ervoor dat het slachtoffer geïnformeerd wordt en dat gelijktijdig de regionale helpdesk van de politie uit de regio van het slachtoffer op de hoogte wordt gesteld. Indien het slachtoffer uitdrukkelijk toestemming heeft verleend dat Bureau Slachtofferhulp wordt geïnformeerd, dan zorgt het OM ervoor dat BSH de informatie krijgt die eveneens naar het slachtoffer is gegaan. BSH kan vervolgens contact opnemen met het slachtoffer.

Wanneer de inschatting is gemaakt dat er een verhoogd risico op maatschappelijke onrust bestaat, dan wordt de lokale driehoek hiervan op de hoogte gesteld. In zo’n geval is het aan te bevelen de driehoek te informeren voordat het slachtoffer wordt geïnformeerd. De lokale driehoek van burgemeester, districtschef en gebiedsofficier kan zich naar aanleiding van de inschatting van het risico op maatschappelijke onrust voorbereiden. Door alert te zijn kan de driehoek snel het scenario in werking stellen indien daadwerkelijk onrust ontstaat.

¹¹ Bij een invrijheidstelling kan verhuizing niet worden afgedwongen. In het geval van verlof is het mogelijk dat dit onder voorwaarden plaatsvindt, zoals de voorwaarde dat de delinquent zich niet in de woonomgeving van het slachtoffer mag begeven. Invloed op de plaats van huisvesting via drang is altijd mogelijk. Men kan vanuit verschillende hoeken proberen de delinquent te bewegen zich niet in de omgeving van het slachtoffer te vestigen.

¹² Zie Bijlage 4 bij de *Aanwijzing formulier risicoprofiel en executie-indicator* van het College van procureurs-generaal (20021).

3.2.2 Start van het scenario bij onrust

Signaal van onrust

Het schema geeft als startmoment het moment waarop een signaal van onrust de politie bereikt.¹³ Dit kan bijvoorbeeld een vraag van een verontruste buurtbewoner of een geïnformeerd slachtoffer aan de wijkagent zijn. Het kan ook via andere kanalen bij de politie zijn binnengekomen. In de lijn van de politieorganisatie wordt het karakter van het signaal beoordeeld. De politie brengt het signaal met daarbij haar inschatting over de ernst van het signaal in de lokale driehoek in. De burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde en het OM weet of het een teruggekeerde zedendelinquent betreft. Als de delinquent onder begeleiding van reclassering staat, dan neemt het OM naar aanleiding van het binnengekomen signaal ook contact op met reclassering.

Start scenario

De lokale driehoek overlegt naar aanleiding van de signalen van onrust of het (reeds op dat moment) noodzakelijk is om een scenario te starten. In aanvulling op de lokale driehoek kan de voor casemanagement aangewezen persoon bij het overleg aanschuiven voor advies. Bij de beslissing over het al dan niet starten van scenario is de casemanager niet aanwezig. De beslissing wordt in de lijn van de politie teruggekoppeld. Op die manier heeft de politiefunctionaris die contact heeft met de afgever van het signaal van onrust, actuele informatie. Indien is besloten tot het starten van een scenario, dan wordt binnen een dag de casemanager aangesteld.

Casemanager

In elke regio wordt een organisatie aangewezen die de casemanager zal leveren indien er een scenario wordt opgestart. Indien besloten wordt tot het starten van een terugkeerscenario, stelt de casemanager een scenariogroep samen. De casemanager roept deze groep vervolgens binnen 24 uur bij elkaar. (Zie ook paragraaf 2.2.)

Samenstelling scenariogroep

De scenariogroep zal naast de casemanager bestaan uit politie, gemeente / stadsdeel, indien een rol reclassering, slachtofferhulp en / of Algemeen Maatschappelijk Werk en eventueel iemand van het Openbaar Ministerie. Men beoordeelt of het wenselijk is om een professional uit de hoek van de forensische psychiatrie in het team op te nemen. Dit zelfde geldt voor de woningcorporaties en een gedragsdeskundige om ouders voor te kunnen lichten over signalen en preventie. Uiteraard kunnen organisaties een betrokkenheid hebben zonder direct in de scenariogroep zitten te hebben. In een situatie waarin plotseling veel onrust ontstaat, zal de politie een uitvoerende rol spelen reeds voordat de scenariogroep bijeen is geweest. Zij zal waar nodig optreden vanuit haar taak van handhaver van de openbare orde.

In de scenariogroep vindt afstemming plaats over de te volgen stappen in voorlichting (zie hoofdstuk 4), hulpverlening (zie hoofdstuk 5) en eventueel (her)huisvesting (zie hoofdstuk 6).

¹³ Via de stippellijn in het schema is aangegeven dat de inschatting door het OM dat onrust rond een terugkeer te verwachten valt, eveneens een startmoment kan zijn.

4 Terugkeerscenario traject voorlichting

4.1 Voorlichting voorafgaand aan de terugkeer

Het OM informeert het slachtoffer over de datum van terugkeer van de dader. Het OM geeft daarbij aan dat het slachtoffer gebruik kan maken van het hulpaanbod van Slachtofferhulp en eventuele andere instellingen (AMW). Indien het slachtoffer daar nadrukkelijk toestemming voor heeft gegeven, kan Slachtofferhulp het initiatief nemen richting het slachtoffer (zie ook het schema in paragraaf 3.1 en de toelichting daarbij in paragraaf 3.2.1).

De dader krijgt voorafgaand aan zijn vrijlating informatie van de reclassering over het traject na zijn vrijlating. Indien hij niet binnen een reïntegratietraject onder de regie van reclassering valt, wordt verteld dat dit op vrijwillige basis wel mogelijk is. Daarnaast wordt het hulpaanbod bij forensische psychiatrie en regulier maatschappelijk werk toegelicht. De dader krijgt te horen wie er op de hoogte zijn van zijn vrijlating.

Indien het OM de kans op maatschappelijke onrust groot acht, informeert zij hierover politie en burgemeester. De driehoek is op die manier alert en kan snel handelen indien er inderdaad onrust ontstaat. Met voorlichting richting een buurt vóórdát een delinquent daadwerkelijk terugkeert, is men zeer terughoudend. Dit lijkt alleen de goede weg indien er al onrust is ontstaan. Een voorlichtingsbijeenkomst draagt het risico in zich juist ook onrust te genereren.

4.2 Voorlichting nadat maatschappelijke onrust is ontstaan

Vanaf het moment dat maatschappelijke onrust ontstaat, is *voorlichting* een belangrijk instrument om de onrust in goede banen te leiden. De voorlichtingsbijeenkomst is een cruciaal moment.

Indien binnenkomende signalen serieus wijzen op onrust onder een groeiende groep burgers, dan pleegt de driehoek overleg over de kwestie – eventueel in aanwezigheid van de GGD. Beslist de driehoek tot de start van een scenario, dan zijn het opstellen van een persbericht en het beleggen van een voorlichtingsbijeenkomst voor de casemanager direct belangrijke aandachtspunten. Er vindt goede afstemming plaats tussen de persafdelingen van de instanties die bij het scenario zijn betrokken.

Persbericht

De scenariogroep bespreekt in de eerste bijeenkomst de inhoud van de berichtgeving en voorlichting naar buiten. De casemanager stelt het persbericht op en consulteert daarvoor de afdelingen persvoorlichting van de gemeente en de politie. In de eerste vergadering bepaalt de scenariogroep hoe om te gaan met de pers tot en met de eerste voorlichtingsbijeenkomst met de buurt.

Vragen van de pers die binnenkomen bij gemeente, politie of een andere instantie, kunnen door de betreffende afdeling voorlichting worden afgedaan. De verschillende afdelingen voorlichting krijgen instructie hoe om te gaan met vragen en moeten kunnen verwijzen naar het persbericht of het aanstaande persbericht. Bij de beantwoording van vragen van de pers

beperkt elke persafdeling zich tot het terrein van de eigen organisatie. Iedereen koppelt perscontacten achteraf direct terug naar de casemanager. De casemanager zorgt ervoor dat het persbericht actueel blijft.

Indien een mediastop wordt gevraagd, zijn de verschillende persafdelingen hiervan op de hoogte. Bij vragen herhalen zij het verzoek om mediastilte en leggen uit waarom. Zij geven ook aan wanneer de pers wel informatie krijgt.

Voorlichtingsbijeenkomst

De scenariogroep bespreekt in haar eerste vergadering de inhoud van een voorlichtingsbijeenkomst voor de buurt. Deze vindt ongeveer een week later plaats. Daardoor heeft de buurt de tijd om die avond vrij te plannen en kan de scenariogroep professionele sprekers uitnodigen en de bijeenkomst verder voorbereiden.¹⁴ Hieronder volgen enkele handvatten voor een voorlichtingsbijeenkomst in zijn algemeenheid, niet onderverdeeld naar tijdstip of plaats.

Uitgangspunten voor de voorlichtingsbijeenkomst zijn in elk geval openheid en zakelijkheid – waarbij ‘zakelijk’ nadrukkelijk geen synoniem is voor ‘onvriendelijk’. De openheid kent grenzen op het moment dat de privacy van personen in het geding raakt (zie de paragraaf over privacy hieronder). De casemanager dient betrokkenheid uit te stralen en echt te luisteren. De objectieve positie mag daarbij echter niet in het gedrang komen en de betrokkenheid mag dan ook niet leiden tot een rol van ‘hulpverlener’.

Bij een voorlichtingsbijeenkomst zijn in elk geval de casemanager, de politie, de (deel)gemeente en slachtofferhulp aanwezig. De casemanager kan tevens als voorzitter fungeren. Het is belangrijk dat de voorzitter in staat is een goede balans te bereiken tussen enerzijds het structureren van de discussie en anderzijds het bieden van voldoende ruimte voor het uiten van emoties.

Bij het uitnodigen van professionals voor de voorlichtingsbijeenkomst let de casemanager op de behoefte van de doelgroep. De behoefte kan per situatie verschillen. Mogelijke aanwezigen zijn bijvoorbeeld het openbaar ministerie, de reclasseringswerker, iemand van slachtofferhulp, een gedragsdeskundige of een forensisch psychotherapeut.

Indien de delinquent onder toezicht van reclassering staat, kan de reclasseringswerker een algemene toelichting geeft op het reïntegratietraject en daarbinnen het element toezicht. Tijdens de voorlichtingsbijeenkomst wordt nadrukkelijk tijd ingeruimd voor Slachtofferhulp. Deze ligt het hulpaanbod toe. Eventueel kan een gedragsdeskundige ouders voorlichten over signalen en preventie. Een forensisch psychiater/psychotherapeut kan iets vertellen over hun behandelaanbod, over inschatting van het risico op terugval, over terugvalpreventie en wat buurtbewoners kunnen doen of laten in de omgang met de delinquent. Het Openbaar Ministerie kan vragen beantwoorden over strafrechtelijke aspecten.

¹⁴ De scenariogroep kan het nodig achten om meer dan één voorlichtingsbijeenkomst te organiseren – eventueel naar aanleiding van de eerste voorlichtingsbijeenkomst. Zij kan ook besluiten op verschillende plaatsen een voorlichtingsbijeenkomst te organiseren. Naast de buurt kan voorlichting richting de instelling van het delict of de instelling waar de delinquent werkzaam is of was van belang zijn – denk aan een school, tehuis of camping.

Tijdens de bijeenkomst krijgen buurtbewoners ook te horen waar ze ná deze bijeenkomst terecht kunnen met hun vragen. Met hulpvragen kunnen ze in elk geval terecht bij bureau Slachtofferhulp zijn. Met overige vragen bijvoorbeeld bij de politie.

Bewoners mogen niet het gevoel krijgen dat ze niet serieus worden genomen. Hun onrust is begrijpelijk. Signalen die erop wijzen dat de zedendelinquent dreigt te vervallen in zijn oude gedrag, worden serieus genomen. De lijnen richting delinquent zijn kort. Aan de andere kant moet duidelijk zijn dat de zedendelinquent een redelijke kans moet krijgen om terug te keren in de maatschappij en een normaal leven moet kunnen leiden. Zijn straf heeft hij gehad en hij kan ook niet worden verplicht om te verhuizen.

De scenariogroep bepaalt ná de eerste voorlichtingsbijeenkomst wat de volgende stap is in de voorlichting. Een en ander is mede afhankelijk van de vraag in hoeverre er nog sprake is van onrust.

4.3 Privacy

Privacyaspecten spelen op twee vlakken een rol. Ten eerste als het gaat om informatie uitwisseling tussen professionals en ten tweede in de berichtgeving naar buiten – bijvoorbeeld de buurt of de pers.

Wanneer de lokale driehoek heeft besloten tot het starten van een scenario vanwege onrust, dan komt de scenariogroep bijeen. Het is vervolgens de vraag of de betrokkenen mogen beschikken over de persoonsgegevens van de terugkerende delinquent. Voor de politie zijn in dit kader van belang de Wet politieregisters en het Besluit politieregisters. De Wet bescherming persoonsgegevens is voor elke betrokken instantie van belang. Mogen de instanties beschikken over de persoonsgegevens dan dient men de vraag te beantwoorden voor welk doel zij deze gegevens mogen gebruiken.¹⁵ Het verdient aanbeveling bij twijfel contact op te nemen met een gemeente waar ze met dezelfde problematiek te maken hebben gehad, bijvoorbeeld de gemeente Amsterdam of de gemeente Leusden. Daarnaast is het mogelijk advies te vragen aan het College Bescherming Persoonsgegevens (www.cbpweb.nl).

Vervolgens is het de vraag hoe men moet omgaan met de persoonsgegevens van de delinquent richting de pers en richting de buurt. Het College Bescherming Persoonsgegevens adviseert hierin terughoudend te zijn, onafhankelijk van de vraag of de gegevens van de delinquent reeds bekend zijn voor de buitenwereld. Het OM kent de ‘Richtlijn voorlichting opsporing en vervolging’, die in elk geval voor het OM aanknopingspunten biedt.¹⁶

¹⁵ Een brochure die ingaat op de uitwisseling van persoonsgegevens, is de *Handreiking voor gemeenten over privacyaspecten bij criminaliteitspreventie*, een uitgave van de ministeries van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag, mei 2002. De handreiking is te downloaden via www.justitie.nl.

¹⁶ Bij de voorlichting richting media en buurt kan het OM het kader hanteren uit de ‘Richtlijn voorlichting opsporing en vervolging’ van het College van Procureurs-Generaal van 26 november 1997. Het gaat om de afweging tussen het belang van de openbaarheid en de nadelige gevolgen voor de delinquent van bekendheid van tot zijn persoon herleidbare gegevens. “Vaak zal die belangenafweging ten nadele van de openbaarheid uitvallen. Dit is in ieder geval anders wanneer er sprake is van een (reeds) zo bekende verdachte dat het bekend worden van zijn identiteit redelijkerwijs niet meer is te voorkomen.” (Staatscourant 1998, nr.17, pag. 52) Deze richtlijn geldt voor het OM inzake informatievoorziening tijdens het strafrechtelijk onderzoek en vervolging. De belangenafweging zal in andere situaties ook gemaakt moeten worden, waarbij het OM hetgeen hier geschetst is als uitgangspunt kan hanteren.

5 Terugkeerscenario traject hulpverlening

5.1 Hulpverleningsaanbod slachtoffer voorafgaand aan de terugkeer

Voorafgaand aan de terugkeer informeert het OM de slachtoffers die aangegeven hebben dit te wensen. Het OM wijst hierbij op het specifieke hulpaanbod van het bureau Slachtofferhulp. Het slachtoffer kan zelf contact opnemen met het bureau of met een van de met name genoemde medewerkers. Indien het slachtoffer vooraf nadrukkelijk toestemming heeft verleend aan het OM om aan bureau Slachtofferhulp een afschrift van de informatiebrief te verstrekken, dan kan Slachtofferhulp zelf contact opnemen met het slachtoffer. Het aanbod wordt dan nogmaals gedaan, alsmede wordt informatie gegeven over het specifieke hulpaanbod van het AMW (of een andere instelling die dat aanbod heeft toegezegd).¹⁷

5.2 Hulpverleningsaanbod terugkerende zedendelinquent

Indien de terugkerende zedendelinquent tijdens zijn straf onder behandeling stond, is het van belang dat deze behandeling niet abrupt stopt na de vrijlating. Reclassering coördineert in overleg met de behandelaar het hulpaanbod dat na vrijlating aan de delinquent wordt aangeboden – al dan niet op vrijwillige basis. Het is daarbij van belang dat er een goede aansluiting bestaat tussen de hulpverlening na vrijlating en de hulpverlening tijdens de detentie. Een goede behandeling en de toepassing van terugvalpreventie in combinatie met goed toezicht na de vrijlating, bevorderen het maatschappelijk herstel en verminderen het recidiverisico.¹⁸ Dit is ook van belang om maatschappelijke onrust te voorkomen.

5.3 Hulpverleningsaanbod na ontstaan maatschappelijke onrust

Op het moment dat er onrust ontstaat, benadert Slachtofferhulp de slachtoffers en de ouders individueel met een specifiek hulpaanbod. Dit is een van de eerste actiepunten van de scenariogroep. Hetzelfde geldt voor het hulpaanbod richting dader en eventueel zijn gezin. Indien hij die heeft verloopt dit aanbod via de reclasseringswerker en / of zijn behandelaar.

Indien er een aparte voorlichtingsbijeenkomst komt voor de instelling waar de dader gewerkt heeft en / of eventueel slachtoffers heeft gemaakt, dan wordt daar het hulpaanbod herhaald.

Bij de instelling waar de dader gewerkt heeft en / of eventueel slachtoffers heeft gemaakt, kan ook behoefte aan hulp bestaan. Gelijktijdig met het individuele hulpaanbod richting slachtoffers, benadert de casemanager de instelling met het hulpaanbod. Indien daaraan

¹⁷ Elk arrondissementsparket moet voor zichzelf bepalen of ze hiertoe een extra vraag opnemen in de brief aan het slachtoffer waarin het parket het slachtoffer vraagt of deze geïnformeerd wil worden over te verlenen vrijheden. (Zie de voorbeeldbrief in Bijlage 5 van de *Aanwijzing formulier risicoprofiel en executie-indicator* van het College van procureurs-generaal, 2002.) Ook de antwoordkaart wordt dan gewijzigd (Bijlage 6 van de *Aanwijzing*). Het slachtoffer moet nadrukkelijke toestemming verlenen zodat het om bureau Slachtofferhulp kan informeren.

¹⁸ Zie de brief van de minister van Justitie aan de Tweede Kamer (TK 1999 – 2000, 26 800 VI, nr.70, p.8)

behoefte blijkt te zijn, neemt Slachtofferhulp (of een andere daartoe aangewezen instelling) vervolgens contact op met de instelling.

Tijdens de eerste voorlichtingsbijeenkomst richting de buurt wordt het hulpaanbod herhaald. Daarbij wordt aangegeven dat slachtoffers van een zedendelict dat losstaat van deze dader, ook behoefte kunnen hebben aan een gesprek. Aan deze groep wordt eveneens een hulpaanbod gedaan. Dit hulpaanbod komt vanuit Algemeen Maatschappelijk Werk.

5.4 Hulpverleningsaanbod betrokken professionals

De bij een scenario betrokken professionals staan onder een behoorlijke emotionele druk. Binnen hun eigen organisaties moet hiervoor specifiek aandacht zijn. Het begeleidingsaanbod mag niet afhankelijk zijn van het initiatief van de betrokkene, maar moet procedureel zijn geregeld. Al tijdens de periode waarin het scenario draait vindt een gesprek plaats binnen de eigen organisatie. Dit kan zijn met een leidinggevende, met de bedrijfsarts of met een collega die zelf ervaring heeft met het draaien van een scenario.

6 Terugkeerscenario traject huisvesting

Voor het onderwerp *huisvesting* zijn vier verschillende momenten van belang:

- De delinquent vraagt **verlof** aan tijdens zijn detentie;
- De delinquent wordt **in vrijheid gesteld binnen een justitieel kader**;
- De delinquent wordt **in vrijheid gesteld zonder een justitieel kader**;
- Er ontstaat **onrust** rond een teruggekeerde delinquent.

6.1 Verlof en huisvesting tijdens detentie

Indien een zedendelinquent een officieel verzoek voor verlof indient bij de directeur van zijn penitentiaire inrichting (P.I.) of kliniek¹⁹, dan worden OM en reclassering hiervan op de hoogte gesteld. Het al dan niet toekennen van het verlof vindt mede plaats op basis van het advies van het OM en eventueel een rapport van reclassering. In het rapport geeft reclassering aan waar de delinquent zijn verlof kan doorbrengen en hoe het toezicht is geregeld. Het verdient de voorkeur dat het verlof zal plaatsvinden onder de voorwaarde dat de delinquent zich niet zal begeven in de buurt waar zijn slachtoffer woonachtig is. Indien nodig zoekt de reclasseringswerker contact met mensen uit de directe omgeving van de delinquent voor huisvesting tijdens verlof. Eventueel wordt overlegd met de woningbouwcorporatie(s) over geschikte huisvesting. Pas nadat huisvesting en toezicht zijn geregeld zal het bevoegd gezag het verlof goedkeuren.

Het slachtoffer krijgt van het OM te horen vanaf welk moment de dader verlof kan krijgen. Over de plaats van huisvesting krijgt het slachtoffer geen informatie. In de brief aan het slachtoffer geeft het OM duidelijk aan dat bureau Slachtofferhulp voor het slachtoffer klaarstaat.

6.2 Huisvesting en vrijkomen binnen een justitieel kader

Indien de delinquent na het uitzitten van zijn straf in vrijheid wordt gesteld binnen het justitiële kader van een penitentiair programma, dan kan reclassering een rol spelen. Ook kan de voorwaarde van huisvesten buiten het woongebied van het slachtoffer dan worden opgelegd.²⁰ Het verdient aanbeveling dat vrijlating pas plaatsvindt nadat reclassering het reïntegratietraject op papier heeft gesteld en de delinquent zijn medewerking hieraan heeft toegezegd.

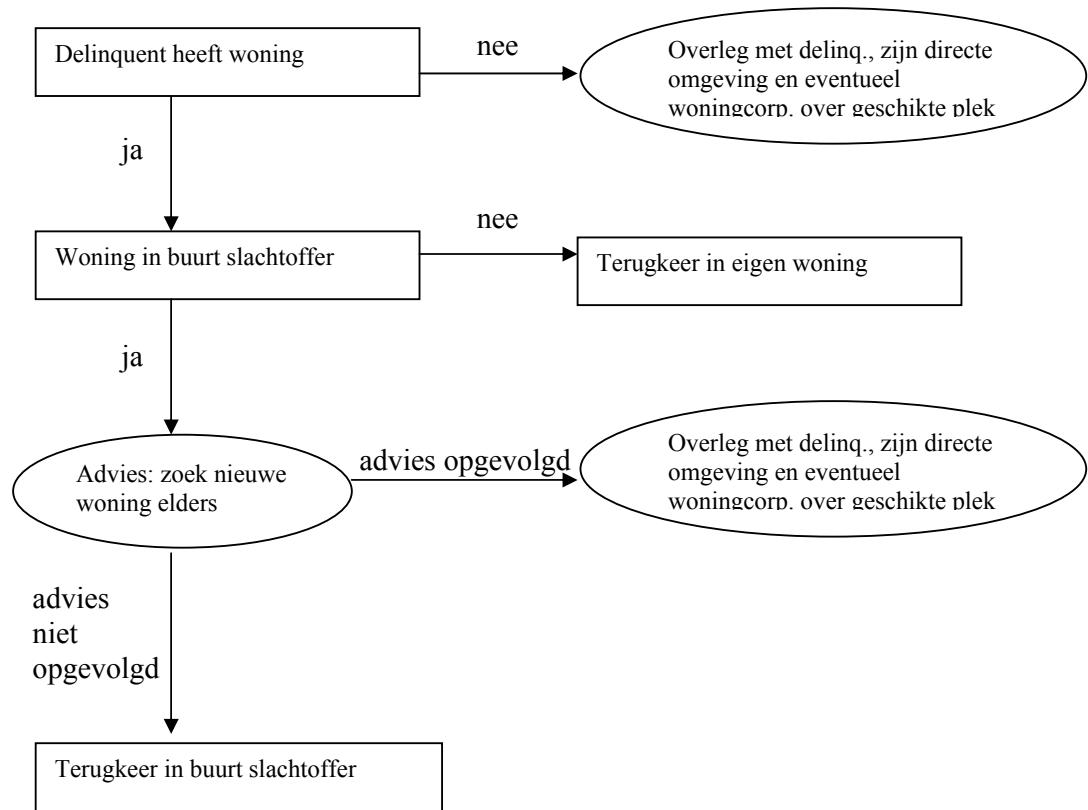
Het slachtoffer heeft in de brief van het OM te horen gekregen vanaf welke datum de dader in vrijheid wordt gesteld – dit is de brief waarin ook de startdatum van de verlofregeling is aangegeven.

¹⁹ In uitzonderlijke gevallen is het verzoek officieel gericht aan de Minister van Justitie.

²⁰ Zie hierover de brief van de minister van Justitie aan de Tweede Kamer van 2 mei 2000, paragraaf 3.7 'Verhuisplicht', p.13-14. TK 1999–2000, 26800 VI, nr.70

6.3 Huisvesting en vrijkomen zonder een justitieel kader

Indien een delinquent vrijkomt zonder een penitentiair programma, dan proberen de P.I. en het OM de delinquent te bewegen tot het vermijden van contact met het slachtoffer, onder meer door zich niet te vestigen in de buurt van zijn slachtoffer. Zij kunnen daarbij het volgende schema als hulpmiddel gebruiken.

Schema 6.1 Stappen voorafgaand aan vrijkomen indien geen penitentiair programma

Dwangmiddelen om de delinquent te bewegen tot huisvesting buiten de woonomgeving van het slachtoffer zijn niet voor handen. Drang en bemiddeling zijn dan de middelen om te komen tot een goede oplossing.²¹

6.4 Maatschappelijke onrust en verhuizing

Indien er maatschappelijke onrust ontstaat over een reeds teruggekeerde delinquent, dan kan huisvesting een instrument zijn in het bestrijden van de onrust. Ook de teruggekeerde delinquent kan baat hebben bij een nieuwe woonomgeving. Dwangmiddelen om tot verhuizing te bewegen zijn er niet, wel kan met drang richting de persoon in kwestie verhuizing bereikt worden. De gemeente en de reclasseringswerker – indien de delinquent die heeft – kunnen daarbij een duidelijke rol spelen. Zowel in het uitoefenen van drang als in het

²¹ Zie hierover de brief van de minister van Justitie aan de Tweede Kamer van 2 mei 2000, paragraaf 3.7 'Verhuisplicht', p.13-14. TK 1999-2000, 26800 VI, nr.70

zoeken naar een geschikte plek voor herhuisvesting. Daarbij kijkt men met de delinquent naar oplossingen via mensen in zijn eigen omgeving en kan de gemeente de woningcorporatie(s) betrekken om met voorrang geschikte woonruimte te vinden.

Verhuizing is in de communicatie naar de buurt waar de onrust heerst geen onderwerp. De wettelijke grenzen worden daarbij gecommuniceerd. De delinquent heeft zijn straf uitgezeten en is bezig met reïntegratie in de maatschappij. Hij krijgt een nieuwe kans én opnieuw ook de verantwoordelijkheid om zich te gedragen als een normale burger. Het recht om vrijelijk een woon- en verblijfplaats te kiezen geldt voor hem net als voor ieder ander. De gevoelens onder de buurtbewoners zijn enerzijds begrijpelijk, maar mogen geenszins leiden tot sociale uitsluiting of een volksgericht. Bij het scenario om onrust te beperken gaat de scenariogroep ervan uit dat ze een oplossing moeten vinden waarbij de teruggekeerde delinquent in de buurt blijft wonen.

Woord van dank

De volgende personen hebben nuttige informatie verschaft voor de totstandkoming van dit terugkeerscenario. Zij verdienen niet alleen dank vanwege hun bijdrage aan het scenario. De prettige samenwerking kwam zonder uitzondering voort uit een grote betrokkenheid bij het onderwerp.

Ilona Nagtegaal – Nederlands Politie Instituut
Jan Henk Stegeman – Reclassering Nederland
Yna Heslinga – Slachtofferhulp Nederland
Marianne van Staa – GG&GD Amsterdam
Annette Martens – GGD Zuid-Holland Noord
Ruud van Bennekom – Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Ivoline van Erpecum – Ministerie van Justitie
Renée Vorrink – Justitie Amsterdam
Maria Hoekman – Parket Generaal

Bijzondere dank gaat uit naar Annemiek Goes van Stichting TransAct.